
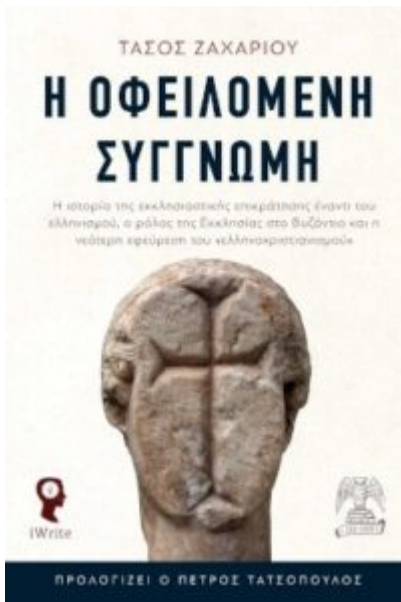

Βιβλία: Νέα ανάγνωση της εκκλησιαστικής ιστορίας

Εδώ, θα ασχοληθούμε με δύο σημαντικά βιβλία που εξέδωσε τελευταία η γνωστή σε εμάς σειρά Lux Orbis, η οποία ειδικεύεται σε θέματα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και της κριτικής στην Εκκλησία.

Οι εκκλησιαστικές ιστορίες που έχουν γραφτεί μέχρι στιγμής, αν και έχουν σίγουρα ιστορικό ενδιαφέρον, δεν αναλύουν τα προβλήματα ή τις επιπτώσεις από την δράση της Εκκλησίας στην κοινωνία και το κράτος, αλλά αναλώνονται στις ενδοεκκλησιαστικές τριβές και δογματικές διαφορές και γενικά τα εκκλησιαστικά θέματα που προέκυπταν μέσα από την τελική επικράτηση του κυρίαρχου ρεύματος. Αναφέρουν ως πούμε την διαμάχη για παράδειγμα με την Χ αίρεση, τι το διαφορετικό πρέσβευε, πως την αντιμετώπισε η Εκκλησία θεολογικά, αλλά δεν μας λένε όμως πως εξαφανίστηκε αυτή η αίρεση -αν εξαφανίστηκε-, αφήνοντας έτσι υπόνοιες ότι τα επιχειρήματα ήταν τόσο δυνατά που αυτοί πείστηκαν, αν και κάτι τέτοιο δεν δικαιολογείται. Αντίθετα ξέρουμε από την ιστορία επεμβάσεις της πολιτείας για την οριστική εξαφάνισή τους πέρα από τα εκκλησιαστικά επιτίμια.

Το βασικό χαρακτηριστικό των δύο αυτών χρήσιμων και καινοτόμων βιβλίων είναι η παρουσίαση της εκκλησιαστικής ιστορίας από καθαρά κοσμική και ιστορική άποψη. Δηλαδή το πως και γιατί έβγαιναν οι συνοδικές αποφάσεις, την υπόγεια και την φανερή δράση της Εκκλησίας, τα κίνητρα που εξυπηρετούσαν, αλλά το σημαντικότερο τα αποτελέσματα που είχαν αυτά στο κράτος και την κοινωνία, ειδικότερα στην συντηρητικοποίηση και τον πλήρη έλεγχο, αρχικά πνευματικό και τέλος ολοκληρωτικό .

1. «Η οφειλόμενη συγγνώμη», του ιστορικού ερευνητή Τάσου Ζαχαρίου, έχει τον υπότιτλο:

“Η ιστορία της εκκλησιαστικής επικράτησης έναντι του Ελληνισμού, ο ρόλος της Εκκλησίας στο Βυζάντιο και η νεότερη εφεύρεση του «Ελληνοχριστιανισμού»”.

Το βιβλίο αυτό που έχει εκτενή βιβλιογραφία και τεκμηρίωση, με το ξεκάθαρα υπαινικτικό εξώφυλλο ενός κατεστραμμένου προσώπου αγάλματος από χριστιανούς, είναι σχετικά ογκώδες με καθαρό πυκνό κείμενο και φωτογραφίες 400 σελίδων, αλλά για το τεράστιο θέμα που θέλει να αναπτύξει σε όλες του τις εκφάνσεις είναι μάλλον μικρό.

Εδώ έχουμε μια συνολική εικόνα του τρόπου επικράτησης και διατήρησης της Εκκλησίας. Πως έγινε γρήγορα θεσμός του κράτους, πως και γιατί έγινε αποδεκτή από κάποιους και ποιους, πως επιβλήθηκε δια της βίας σε όσους δεν ήταν αποδεκτή, πως ενσωματώθηκε στην αριστοκρατία, πως τελικά πατρόναρε το κράτος και την κοινωνία, πως αντιμετώπιζε τους “άλλους”, πως μέσα από την θεολογική της μονολιθικότητα φρέναρε κάθε προσπάθεια εξέλιξης και ανανέωσης ή έστω αναγέννησης. Θίγει επίσης σε μικρό βαθμό το γνωστό σε εμάς θέμα του γιατί η Αναγέννηση έγινε στην Δύση (ένα θέμα που έχουμε εδώ αναπτύξει ιδιαίτερα και είναι εξαιρετικά χρήσιμη η υπενθύμιση του) αφού κάθε προσπάθεια αντίστοιχη στην Ανατολή καταπνίγηκε, πως επηρεάστηκαν η φιλοσοφία και η διανόηση, πως τελικά έγινε η ίδια ο βρόγχος που περιόρισε και έπνιξε το Βυζάντιο, δημιουργώντας έριδες, φέρνοντας τεράστια τμήματα των επαρχιών σε αντίθεση με το κράτος, ώστε να προτιμούν ή να στέκονται παθητικά σε εισβολείς, και πως η ίδια προτίμησε τελικά τους Τούρκους και άλλα σχετικά. Το βιβλίο περιλαμβάνει επιπλέον κάποια, γνωστά στη σελίδα μας, κείμενα της Καινής Διαθήκης που

ενισχύουν τον ολοκληρωτισμό της Εκκλησίας και επίσης στοιχεία ταύτισης της Εκκλησίας με ένα φασιστικό κίνημα (κάποια από τα οποία και με αφορμή αυτό το βιβλίο, τα είδαμε στην προηγούμενη δημοσίευση).

Βασικό στοιχείο του βιβλίου πάνω στο οποίο στηρίζεται είναι η διάκριση ελληνικών αξιών και βυζαντινών/χριστιανικών που προσβάλλει το ιδεολόγημα του ελληνοχριστιανισμού, που δείχνει την ουσιαστική διαφορά ελληνισμού και χριστιανισμού την οποία διαφορά, αποσαφηνίζει στο τέλος σε ειδικό κεφάλαιο.

Ένα ενδιαφέρον κεφάλαιο από τα 9 συνολικά που έχει τον χαρακτηριστικό τίτλο: “Ποιος κυβερνά αυτόν τον τόπο”, μας δείχνει συγκεκριμένα στιγμιότυπα από την εμπλοκή της Εκκλησίας με την εξουσία και το έντονο εκκλησιαστικό παρακράτος που δημιουργήθηκε στο Βυζάντιο. Αξίζει το τελευταίο υποκεφάλαιο: “Πόσο εύκολα η Εκκλησία προδίδει το κράτος” που έχει και άμεση σχέση με το τελευταίο κεφάλαιο του «ελληνοχριστιανισμού» και της φερόμενης «εθνικής δράσης» της Εκκλησίας και περιλαμβάνει αξιοσημείωτες διομολογήσεις της Εκκλησίας σε εχθρούς του Βυζαντίου για καθαρά δικό της συμφέρον. Άλλο ένα υποκεφάλαιο έχει μια χρήσιμη ανάλυση της εικονομαχίας που δείχνει πως το εκκλησιαστικό αυτό παρακράτος ταυτισμένο πλήρως με την αριστοκρατία, κατάφερε να ελέγχει πλήρως το Βυζάντιο.

Δεν λείπει επιπλέον η με την παράθεση αρκετών κειμένων (κάποια από αυτά μας είναι ήδη γνωστά εδώ) αποσαφήνισή του απαξιωτικού όρου “Έλληνας” στους εκκλησιαστικούς συγγραφείς και αγίους, που παραπέμπει όχι μόνο στο θρήσκευμα όπως θέλουν τώρα να μας τονίζουν, αλλά κυρίως στον ελληνικό πολιτισμό και το ελεύθερο πνεύμα των ίδιων των φιλοσόφων και δασκάλων του ελληνισμού που πλέον δεν τους ήταν ανεκτό.

Η σταδιακή προβολή στοιχείων που είναι ξεκάθαρα τεκμηριωμένα σε αρχαίες ή νεώτερες πηγές, μας οδηγεί αβίαστα στο τελικό συμπέρασμα: η Εκκλησία μέσω συνόδων, κλήρου, εκκλησιάσματος αλλά και αγίων, έδρασε ολοκληρωτικά, ακριβώς όπως έδρασαν αργότερα τα γνωστά μας φασιστικά καθεστώτα (δείτε προηγούμενη δημοσίευση). Υπάρχει μάλιστα και σχετικό κεφάλαιο με παραλλήλιση των στοιχείων του ολοκληρωτισμού όπως συγκεντρώθηκαν από την Χάνα Άρεντ με τα στοιχεία που εμφανίζει το βιβλίο.

Στην Εκκλησία οφείλεται η έλευση του Μεσαίωνα και η δουλοποίηση της κοινωνίας όπως δείχνουν όλα τα στοιχεία. Επιπλέον όταν η Δύση κατάφερε να

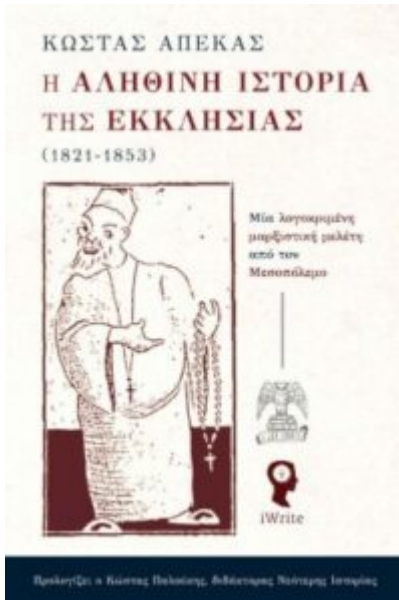
προχωρήσει πνευματικά, αυτή αντέδρασε και συνέχισε την ίδια τακτική κρατώντας τους Ρωμιούς σε υπανάπτυκτη κατάσταση, επιτρέποντας επιλεκτικά και μόνο από την αρχαία σοφία ό,τι πίστευε ότι την συνέφερε, και μόνον για δική της καθαρά χρήση και σκοπό.

Για τον Ζαχαρίου η αντεθνική και αντιπολιτιστική δράση της Εκκλησίας που συνεχίστηκε και μετά την δημιουργία του έθνους κράτους, είναι πέραν του δέοντος προφανής. Χαρακτηρίζει άμεσα την σημερινή αντιφατική και αντιδραστική (σε μεγάλο βαθμό) ελληνική κοινωνία και το ελάχιστο που μπορεί να κάνει σήμερα η Εκκλησία, είναι να ζητήσει συγγνώμη για το παρελθόν της και να χαράξει ένα νέο μέλλον (αν μπορεί να το φανταστεί αυτό κάποιος) που δεν θα έχει σχέση με τα του Καίσαρος, με μαγείες και μαγγανείες που ακόμα υποθάλπει, αλλά μόνο με μια παρηγορητική βοήθεια στα μέλη της υποστηρίζει ο συγγραφέας, που την έχουν ακόμα ανάγκη, που είναι η μόνη εργασία που νομιμοποιείται να κάνει σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή χώρα.

Το βιβλίο που είναι ιστορικό (με αρκετές θεολογικές αιχμές όπως ο Ζαχαρίου τονίζει), έχει στις υποσημειώσεις του πάρα πολλές επιπλέον πληροφορίες σχετικές, και σίγουρα ενδιαφέρουσες· ένα δεύτερο βιβλίο γεμάτο με σχετικές πληροφορίες ίσως κουραστικό σε κάποιο βαθμό. Το αρνητικό του ίσως είναι η παράθεση αρκετών κειμένων στο πρωτότυπο, χωρίς αναλυτική μετάφραση της κάθε περίπτωσης, και προϋποθέτει γνώση της αρχαίας ή ακόμη και της αγγλικής για όσους θέλουν τις λεπτομέρειες σε αυτές.

Τέλος, να σημειωθεί ένας σύντομος αλλά ιδιαίτερος πρόλογος του Διευθυντή της σειράς Lux Orbis Μηνά Παπαγεωργίου, με τέσσερεις αναφορές σε σχετικά συμβάντα στις απαρχές του ελληνικού κράτους και άλλος ένας από τον συγγραφέα Πέτρο Τατσόπουλο, τον μόνο από τους πνευματικούς ταγούς του τόπου μας που έχει πάρει σαφή και έντονη θέση κατά του ανορθολογισμού, απευθυνόμενο έτσι σε ένα διευρυμένο κοινό.

Σχετικά:

2. «Η αληθινή Ιστορία της Εκκλησίας (1821-1853)», του θεολόγου Κώστα Απέκα (πιθανό ψευδώνυμο).

Έχει τον υπότιτλο: “Μια λογοκριμένη μαρξιστική μελέτη από τον Μεσοπόλεμο”.

Πρόκειται για ένα βιβλίο 300 σελίδων, με το μέχρι τώρα άγνωστο αυτό και λογοκριμένο βιβλίο που εκδόθηκε το 1933, γιατί αμέσως μόλις κυκλοφόρησε κατασχέθηκε στο σύνολό του από την αστυνομία, μετά από την απαίτηση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, την επόμενη μάλιστα μέρα της κυκλοφορίας του. Σώθηκαν μόνο ελάχιστα αντίτυπα, ένα εκ των οποίων ευτυχώς κατέληξε στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και από αυτό προέρχεται η συγκεκριμένη αναδημοσίευση.

Στην επανέκδοση αυτή που κυκλοφόρησε το 2023, υπάρχει εκτενής πρόλογος του δόκτορος της Νεότερης Ιστορίας Κώστα Παλούκη, που μας δίνει το ιστορικό υπόβαθρο της εποχής εκείνης από την σοσιαλιστική-μαρξιστική σκοπιά και σε σχέση με το θέμα, τις ελάχιστες πληροφορίες που υπάρχουν για τον αρχειομαρξιστή Απέκα, την εξέλιξη του αντικληρικαλισμού και της αθεΐας και τα σκαμπανεβάσματά κατά τις πρώτες σοσιαλιστικές και κομμουνιστικές δραστηριότητες, επίσημες και ανεπίσημες, το ιστορικό της κατάσχεσης με σχετικές φωτογραφίες του τύπου (να σημειωθεί ότι τον ίδιο ακριβώς μήνα κατασχέθηκε με τον ίδιο τρόπο και το βιβλίο του Κορνάρου, Άγιον Όρος: Οι Άγιοι χωρίς Μάσκα), η ιδεολογία και οι θέσεις του Απέκα από άλλα του κείμενα, η αντίθεση μεταξύ του ΚΚΕ και των αρχειομαρξιστών που συνέτεινε στην μελλοντική αγνόηση του βιβλίου, άγνωστες πληροφορίες για τους ίδιους τους αρχειομαρξιστές και τέλος, αναλύει την φιλοσοφία του συγγραφέα όπως φαίνεται από το βιβλίο, παρουσιάζοντας χαρακτηριστικά στοιχεία από αυτό.

Ο ίδιος ο Απέκας, γνώριζε τις αντιδράσεις για το βιβλίο του και τις περίμενε με χαρά, αφού έγραψε με την χαρακτηριστική αριστεριστική του δημοτική:

Γράφω την εργασία αυτή με πλέργια βεβαιότητα ότι η οργανωμένη αυτή δύναμη η Εκκλησία θα κυττάξη να με...κεραυνοβολήση...με τα αστροπελέκια της.

...Γιατί θα αποδειχθή άλλη μια φορά η διανοητική φτώχεια της και η έλλειψη αυτοπεποίθησης...

...Κυττάξη να σταθεί στα πόδια της με την βοήθεια του αστού δικαστή και χωροφύλακα

...Τρέμουν τα παράσιτα μην τύχη και αποκαλυφθεί μπρος στις μάζες ο ρόλος τους.

Από ό,τι αντιλαμβάνεστε στην ουσία περιλαμβάνονται δύο βιβλία σε ένα. Ο ίδιος ο πρόλογος θα μπορούσε να είναι άνετα ένα βιβλίο από μόνο του, σαν έρευνα και μελέτη στο έργο του δεύτερου βιβλίου, δηλαδή του δεύτερου μέρους του βιβλίου που περιλαμβάνει το κείμενο του Απέκα, αλλά επιπλέον και σημαντικά άγνωστα στοιχεία της ιστορίας των αρχαιομαρξιστών που ήταν στην ουσία μια αίρεση του ΚΚΕ που άνετα όπως έχω ξανατονίσει μπορεί να θεωρηθεί μια θρησκευτική αποκαλυπτική οργάνωση.

Το καθαυτό βιβλίο της Αληθινής Ιστορίας της Εκκλησίας που ακολουθεί είναι μια παρουσίαση των εκκλησιαστικών πεπραγμένων στο διάστημα 1821-1853, με την προϋπόθεση ότι θα ακολουθούσε και συνέχεια, την οποία όμως ακύρωσε η άμεση όπως είδαμε κατάσχεση και απαγόρευση κυκλοφορίας αυτού του βιβλίου.

Δυστυχώς, παρά την μεγάλη έρευνα του εκδότη αλλά και του ίδιου του προλογίσαντα, δεν φαίνεται να έχουν βρεθεί χειρόγραφα ή κάτι άλλο σχετικό για αυτή την ελπιζόμενη συνέχεια.

Είναι προφανές ότι η μαρξιστική ιδεολογία του συγγραφέα επηρεάζει το έργο του, αλλά αν αγνοήσει κάποιος την έντονη ταξική της χροιά, μπορεί να βγάλει πολλά και χρήσιμα συμπεράσματα. Σαν κύρια πηγή χρησιμοποιεί τα βιβλία του Κορδάτου με τον οποίον και ακολουθεί παρόμοια μεθοδολογία. Έχει όμως και άλλες πηγές μαρξιστών ή μη συγγραφέων, η βιβλία για την εκκλησιαστική ιστορία της εποχής που αναφέρεται, από σύγχρονους του ή παλαιότερους εκκλησιαστικούς.

Το κυρίως βιβλίο ξεκινάει με μια εισαγωγή που περιλαμβάνει την τελευταία φάση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και την Οθωμανική Περίοδο, θεωρώντας ξεκάθαρα την προτίμηση στους Οθωμανούς Τούρκους που είχαν τα κατώτερα

στρώματα που αντιλαμβάνονταν το καθεστώς του Βυζαντίου δυσβάστακτο. Σε αυτό βοήθησε και ο κλήρος που καταλάβαινε ότι θα υποβαθμιζόταν με την οποιαδήποτε θρησκευτική ένωση με την Δύση. Έτσι κατέληξε η Εκκλησία σαν ένας εξουσιαστικός μηχανισμός της οθωμανικής διοίκησης, με την οποία είχε άριστες σχέσεις και κοινά συμφέροντα. Σε αυτό ακριβώς οφείλεται και μια λαϊκή σχεδόν υπόγεια αντικληρικαλιστική κουλτούρα που φαίνεται σε τραγούδια, στιχάκια και κείμενα που δείχνουν μια αμφιλεγόμενη σχέση της Εκκλησίας με την παράδοση της εποχής, ακριβώς εξαιτίας της οθωμανικής της δράσης και της εξουσίας που απέκτησε σε αυτήν.

Ακολουθεί το θέμα της σχέσης της Εκκλησίας και της Επανάστασης αλλά και η μετέπειτα ιστορία της στην ελεύθερη Ελλάδα με τον Καποδίστρια, την Αντιβασιλεία και τον Όθωνα, με την δήμευση της περιουσίας των ανενεργών μονών, το μεγάλο θέμα με την απόσχιση από το Πατριαρχείο και μετά από αυτό την σταδιακή αναβάθμιση της σχέσης της με την εξουσία, κυρίως μέσα από το σύνθημα της Μεγάλης Ιδέας. Στην ουσία περιγράφει το σταδιακό και αυξανόμενο καπέλωμα της κοινωνίας από την Εκκλησία και την σταδιακή επίσης ταύτιση της με την εξουσία.

Θίγονται πολλά και ενδιαφέροντα θέματα που βοηθούν στην κατανόηση του πως φθάσαμε ως εδώ, όπως για παράδειγμα το πως αντέδρασε η Εκκλησία σε θέματα επιστήμης της εποχής ή άλλων δογμάτων που παρείσφρησαν στη χώρα, πως έβαλε χέρι στην εκπαίδευση, πως κυνηγήθηκαν οι λόγιοι που δεν ήσαν αρεστοί, πως βοήθησε να γίνουν στάσεις κλπ.

Θα σας πω μόνο ότι δίνει νέες και ενδιαφέρουσες αναγνώσεις πολλών θεμάτων, χρήσιμες πληροφορίες που αν φιλτραριστούν μέσα από τον πρόλογο του Κώστα Παλούκη, και αν αγνοηθεί η έντονη ταξική γλώσσα του Απέκα, γίνονται ένα ιδιαίτερα χρήσιμο ανάγνωσμα για αυτόν που ενδιαφέρεται για τα εκκλησιαστικά δρώμενα της εποχής σε συνάρτηση με την κοινωνία και το κράτος μας, δείχνει το ουσιαστικό ποιόν της Εκκλησίας και πως φθάσαμε έως το σήμερα.

Είναι πλέον προφανές γιατί ο συγγραφέας έβαλε τότε ψευδώνυμο και ακόμα μας είναι άγνωστος. Μισό αιώνα μετά, έγινε πάλι κατάσχεση αλλά επιπλέον σύλληψη ταλαιπωρία και δίκη του συγγραφέα Θωμά Μάρα για το βιβλίο του που κυκλοφόρησε με τίτλο Οι αντιφάσεις της Καινής Διαθήκης, μέσα στο φασιστικό κλίμα που είχε επιβάλει η Εκκλησία στη χώρα μας. Κάτι που δείχνει πως η ελευθερία που έχουμε σήμερα είναι πάρα πολύ πρόσφατη και οφείλεται ξεκάθαρα στην επιρροή της Ευρώπης.

Σχετικά:

Συνιστώ ανεπιφύλακτα και τα δύο. Το δεύτερο θα έλεγε κανείς ότι είναι συνέχεια του πρώτου, αφού το πρώτο καλύπτει κυρίως την Βυζαντινή, λιγότερο την Μεταβυζαντινή Περίοδο και επιλεκτικά την Νεότερη, ενώ το δεύτερο, επικεντρώνεται πιο διεξοδικά στο ξεκίνημα του σύγχρονου κράτους μας. Χρήσιμα στον αγώνα κατά της βυζαντινοποίησης που διεξάγετε ακόμα, μέχρι τη στιγμή που το ελληνικό κράτος και η κοινωνία μας θα απελευθερωθούν από τα δεσμά του Μεσαίωνα που πρεσβεύει ακόμα η Εκκλησία.

Φιλίστωρ